

KİŞİSEL VERİLERİN İŞLENMESİ ŞARTLARI VE 6698 SAYILI KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNUNUN RUHU OLARAK GENEL İLKELER

Umniyahasghar YOSİF*

Öz

Her hukuki düzenlemenin mevcudiyetinin temelinde, bu düzenleme yapılırken sonucunda elde edilmesi murat edilen bir amaç bulunmaktadır. Bahsi geçen amaç, yapılacak düzenlemenin özünü, hedeflenen sonucu yani kanunun ruhunu temsil etmektedir. 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu açısından bu özün "Genel İlkeler" başlıklı 4'üncü madde olduğunu söylemek mümkündür. Her ne kadar bahse konu kanunun lafzında bu ilkeler genel ilkeler olarak adlandırılmışlar ise de bu ilkelerin muhtevaları gereği temel ilkeler olduğunu söylemek mümkündür. Bu ilkeler kanunda yer alan tüm hükümlerin etrafını sararak bu hükümlerin nasıl uygulanacağı, uygulanırken dikkat edilmesi gereken hususları, yani, kişisel verilerin korunması hukukunun yapı taşlarını belirlemektedir. Bu çalışma kapsamında 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununda yer alan genel ilkelere ve Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğünde düzenlenen benzer hükümlere bir arada yer verilmiştir. Bunun yanında, kişisel verilerin ve özel nitelikli kişisel verilerin işleme şartları hakkında da açıklama yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Genel İlkeler • Kişisel Veri • Kişisel Verilerin İşlenmesi Şartları

* Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Doktora Öğrencisi (Yabancı Uyruklu).

✉ umniyahasghar@gmail.com • ORCID 0000-0002-9081-888X

📄 **Atf Şekli:** YOSİF, Umniyahasghar, "Kişisel Verilerin İşlenmesi Şartları Ve 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun Ruhu Olarak Genel İlkeler", SÜAM-YOD., C. 4, S. 1, 2021, s. 1-22.

CONDITIONS FOR PROCESSING PERSONAL DATA AND GENERAL PRINCIPLES AS THE SPIRIT OF THE 6698 NUMBERED PERSONAL DATA PROTECTION LAW

Abstract

Under the basis of each existing regulation, there is a purpose that is intended to be achieved as a result of this regulation. The aforementioned purpose represents the essence of the regulation, in other words the intended result, the spirit of the regulation. Furthermore, it would be possible to say that for 6698 numbered Personal Data Protection Law, the spirit of the law is the general principles. Although these principles are named as general principles in the 6698 numbered Law, it is possible to say that these principles are main principles due to their content. These principles cover all the provisions in the law and determine how these provisions will be implemented, the issues to be considered while applying, and this makes the general principles as the building blocks of the Personal Data Protection Law. In this study, the general principles regulated under 6698 numbered Personal Data Protection Law are determined together with the similar provisions regulated under the General Data Protection Regulation. In addition to this, the conditions for processing personal data and the sensitive data are also mentioned.

Key Words

General Principles • Personal Data • Conditions for Processing Personal Data

GİRİŞ

Hukukumuzda kişisel verilerin korunması, bir hak olarak, gerek Anayasal gerek kanuni düzeyde koruma altına alınmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, kişilere, kendisiyle ilgili kişisel verilerinin korunmasını isteme ve kişisel verilerine erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenme haklarını açıkça tanımaktadır. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usullerin düzenleme altına alınmasını ise kanuna bırakmaktadır. Bu çerçevede, 7 Nisan 2016 tarihli Resmi Gazetede 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (**6698 sayılı Kanun**) yayımlanmıştır. 6698 Sayılı Kanuna göre kişisel veri; kimliği belirli ya da belirlenebilir gerçek kişiye ait her türlü bilgiyi ifade etmekte olup, bu tanım uyarınca günlük yaşantımızda kullandığımız ya da çeşitli işlemler sırasında bizden talep edilen birçok bilgi, “kişisel veri” olma özelliği göstermektedir. Kanun kapsamında kişisel verilerin işlenmesinde uyul-

ması gerekli ilkeler, kişisel veri ve özel nitelikli kişisel verilerin işlenme şartları, kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hale getirilmesi, yurt içi ve yurt dışına aktarımı, ilgili kişi hakları ve veri sorumlularının yükümlülükleri gibi önemli konular yasal zemine oturtulmuştur. Bu çalışma kapsamında 6698 sayılı Kanunda yer alan özel nitelikli olmayan genel kişisel verilerin ve özel nitelikli verilerin işlenmesi şartları ile bu Kanunun ruhu olarak nitelendirilebilecek genel ilkeler anlatılacak olup, Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğünde düzenlenen benzer hükümlere de yer verilecektir.

1. Kişisel Verilerin İşlenmesine İlişkin Genel İlkeler

6698 sayılı Kanunun “Genel ilkeler” başlıklı 4 üncü maddesinde kişisel verilerin işlenmesinde riayet edilmesi gereken temel ilkeler düzenlenmiştir. Anılan hükme göre;

“(1) Kişisel veriler, ancak bu Kanunda ve diğer kanunlarda öngörülen usul ve esaslara uygun olarak işlenebilir.

(2) Kişisel verilerin işlenmesinde aşağıdaki ilkelere uyulması zorunludur:

a) Hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olma.

b) Doğru ve gerektiğinde güncel olma.

c) Belirli, açık ve meşru amaçlar için işlenme.

ç) İşlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma.

d) İlgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilme.”

düzenlenmiştir. 6698 sayılı Kanun kapsamında üzerinde en çok durulması gereken unsurun temel ilkeler olduğu öne sürülebilir; çünkü temel ilkeler 6698 sayılı Kanunun ruhunu oluşturmaktadır. Kişisel veri işleme faaliyetinin olmazsa olmazını teşkil eden bu ilkelere uyulması bir zorunluluktur. Kişisel veri işleme şartlarının bulunması durumunda dahi genel ilkelere riayet edilmediği tespit edilirse, hukuka aykırı bir kişisel veri işleme faaliyeti gerçekleşmiş olacaktır. Diğer bir deyişle, bu ilkelere her hal ve şartta riayet edilmesi gerekmektedir.

Öte yandan Yücedağ'a göre¹, Anayasa'nın 20 nci maddesindeki değişiklikle getirilen düzenlemede yer alan "*Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.*" hükmü ile kişisel verilerin işlenmesi kural olarak yasak olup, kanunda öngörülen haller veya kişinin açık rızası bulunduğu durumlarda mümkündür. Benzer şekilde, 6698 sayılı Kanun'un gerekçesinde pek çok kez atıf yapılan 95/46/EC sayılı Direktif'in (Direktif) 6 ncı maddesinde de ilkelerin düzenlendiği görülmektedir. Direktifte yer alan ilkeler sırasıyla; hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olma, doğru ve gerektiğinde güncel olma, belirli, açık ve meşru amaçlar için işlenme, işlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma ve ilgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilme olarak sayılabilir.

6698 sayılı Kanunda hüküm altına alınmış olan ilkelerden ilki olan "hukuka ve dürüstlük kurallarına uygunluk" ilkesi, 95/46/EC sayılı Direktif ve 2016/679 sayılı Genel Veri Koruma Tüzüğündeki (GVKT) "lawfulness (hukuka uygunluk)" ve "fairness (adil olma)" ilkelerinin karşılığı olarak değerlendirilebilecektir. Hukuka ve dürüstlük kuralına uygun olma, kişisel verilerin işlenmesi sürecinin başlangıç anından itibaren sonunda kadar var olması gereken bir ilkedir². Bu ilke, kişisel verilerin işlenmesinde kanunlarla ve diğer hukuki düzenlemelerle getirilen ilkelere uygun hareket edilmesi zorunluluğunu ifade etmektedir. Yücedağ'a göre, kişisel verilerin işlenmesinde hukuka uygunluk, öncelikle, 6698 sayılı Kanunun kişisel verilerin ve özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi şartlarını düzenleyen 5 inci ve 6 ncı maddelerine uygun işlemlerde söz konusu olur. Ayrıca belirtmek gerekir ki, 6698 sayılı Kanunda düzenlenmiş olan diğer yükümlülüklerle ve veri koruma düzenlemelerine aykırılıkların bu ilke kapsamında değerlendirilmesi, 6698 sayılı Kanunun 12 ncı maddesinin uygulama alanının söz konusu kanu-

¹ YÜCEDAĞ, Nafiye, "Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Genel İlkeler", *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*, C. 1, S. 1, Y. 2019, s. 48.

² ÖZDEMİR, Hayrunnisa, "Türkiye'de Kişisel Verilerin Korunması", in: *Kişisel Verilerin Korunması Alanında Yeni Gelişmeler Sempozyumu*, (5 Aralık 2019), Ed.: Hüseyin Özcan/Mehmet Başar/H. Derya Ormanoğlu/Ferhat Kayış, Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s. 150.

nun amacına uygun olmayacak şekilde genişletilmesi riskini beraberinde getirebilecektir³.

Dürüstlük kuralına uygun olma ilkesi uyarınca veri sorumlusu, veri işlemedeki hedeflerine ulaşmaya çalışırken, ilgili kişilerin çıkarlarını ve makul beklentilerini dikkate almalıdır. Bu kapsamda, ilgili kişilerin öngöremeyeceği şekilde veri işlenmemeli, makul beklentileri dikkate alınmalı, güveni kötüye kullanılmamalı ve yanlılarından yararlanılmamalıdır. Çekin'e göre⁴, hukuka uygun olma ilkesi, hukuk devleti ilkesinin bir gereğidir ve dürüstlük kuralı 4721 sayılı Türk Medeni Kanunundaki dürüstlük kuralından ayrı olarak "adil kullanım" anlamına sahiptir. Bunun yanında, bu ilke kural olarak yasak olan veri işleme faaliyetinin ancak 6698 sayılı Kanunda öngörülen hallerde mümkün olmasını destekler mahiyettedir. Diğer bir deyişle, kişisel verilerin korunması bağlamında kişilerin temel hak ve özgürlüklerinin korunması en güçlü şekilde verilerin işlenmesinin yasak olmasıyla mümkünken bunların 6698 sayılı Kanunda öngörülen hallerde işlenebilmesinde de diğer ilkelere birlikte hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olma ilkesinin aranması korumayı güçlendirici niteliktedir.

Doğru ve gerektiğinde güncel olma ilkesinin ise, ilgili kişinin doğru veya güncel olmayan verileri nedeniyle mağduriyete uğrayabilmesinin önüne geçilebilmesini teminen düzenlendiği düşünülmektedir. Zira doğru ve gerektiğinde güncel olma ilkesi, kişisel verilerin doğruluğunun ve güncelliğinin önemini vurgulamaktadır. Verilerin doğruluğu, verilerin işleme sürecinin sonuna kadar sürmelidir⁵. Kişisel verilerin doğru ve gerektiğinde güncel bir şekilde tutulması, veri sorumlusunun menfaati açısından önemli olduğu gibi ilgili kişinin temel hak ve özgürlüklerinin korunması açısından da gereklidir. Yücedağ'a göre⁶ verinin doğru olması, ilgili kişinin sosyal imajını etkileyip, başkalarının onunla ilgili yanlış bir izlenime sahip olmasına, bu izlenime dayalı olarak başkaları-

³ YÜCEDAĞ, s. 48.

⁴ ÇEKİN, Mesut Serdar, Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 64.

⁵ ÖZDEMİR, s. 150.

⁶ YÜCEDAĞ, s. 50.

nun ilgili kişi ile ilgili bir karar almasına yol açabileceği için önem arz etmekte olup, aynı zamanda bireyin temel hak ve özgürlüklerinin, ekonomik menfaatinin ve manevi bütünlüğünün korunmasını sağlar.

Öte yandan, 6698 sayılı Kanunun lafzından verinin her şartta doğru olması ancak gerektiğinde güncel olması anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, kanun koyucu “gerektiğinde” ifadesine yer vererek veri sorumlusuna hareket alanı tanımaktadır. Çekin’in ifadesiyle bu hareket alanında somut olayın şartlarının değerlendirilmesi gerekmektedir⁷. Şayet kişisel verinin güncel olmaması ilgili kişi nezdinde mağduriyet oluşturacaksa, veri sorumlularının söz konusu verilerin doğruluğunu ve güncelliğini periyodik olarak kontrol etmesi önem kazanacaktır. Zira kişilerin, güncel olmayan veya yanlış tutulan kişisel verileri nedeniyle maddi ve manevi zarar görmesi mümkün olabilecektir.

6698 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin gerekçesine göre, belirli, açık ve meşru amaçlar için işlenme ilkesi, veri sorumlusunun, veri işleme amacını açık ve kesin olarak belirlemesini ve bu amacın meşru olmasını zorunlu kılmakta; amacın meşru olması ise veri sorumlusunun işlediği verilerin, yapmış olduğu iş veya sunmuş olduğu hizmetle bağlantılı ve bunlar için gerekli olmasıdır⁸. Bu çerçevede veri sorumlusunun sorumluluğu, belirli, açık ve meşru bir amaçla elde edilen bir kişisel verinin o amaç dışında başka bir amaçla işlemeye tabi tutulması halinde doğacaktır. Amacın belirli ve açık olması, özellikle şeffaflığın sağlanması ve ilgili kişinin haklarının güvence altına alınması bakımından önem arz etmektedir. Dolayısıyla, veri işleme amacının kişisel verinin işlenmesinden önce belirlenmesi gerekmektedir.

Benzer şekilde, GVKT uyarınca da birden fazla amacın bulunması durumunda amaçlar arasında uygunluk bulunması gerekmektedir. Bu minvalde, Avrupa Birliği Çalışma Grubu uygunluk değerlendirmesinin yapılmasında iki farklı yaklaşımın benimsenebileceğini belirterek, bunlardan esasa ilişkin yaklaşımı üstün tutmuştur⁹. Şekli yaklaşım veri so-

⁷ ÇEKİN, s. 71.

⁸ TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ, *Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı (1/541) ve Adalet Komisyonu Raporu*, <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss117.pdf>, 28.3.2021.

⁹ YÜCEDAĞ, s. 54.

rumlusu tarafından sonraki amaçların en başta belirtilen amaçların içerisinde açık ya da örtülü olarak bulunup bulunmadığı değerlendirilmesi iken, esasa ilişkin yaklaşım ise en baştaki ve sonraki işleme amaçlarının lafza göre yorumlanmasının ötesinde amaçların ne şekilde anlamlandırılacaklarının somut olayın koşullarına göre değerlendirilmesidir¹⁰.

Yücedağ'a göre¹¹ esasa ilişkin söz konusu test uyarınca Söz konusu ölçütler tahdidi olarak sayılmamakla birlikte aşağıdaki gibidir:

- Toplama amacı ile sonraki işleme amacı arasındaki bağlantı,
- İlgili kişi ve veri sorumlusu arasındaki ilişki başta olmak üzere kişisel verilerin toplandığı bağlam,
- 9. madde uyarınca özel nitelikli kişisel verilerin veya 10. madde uyarınca mahkûmiyet kararları ve ceza gerektiren suçlara ilişkin kişisel verilerin işlenip işlenmediği başta olmak üzere kişisel verilerin niteliği,
- Planlanan sonraki işlemin ilgili kişiler için muhtemel sonuçları,
- Şifreleme veya takma ad kullanımı da dahil olmak üzere uygun ek önlemlerin varlığı.

Toplama amacı ile sonraki işleme amacı arasında bağlantı bulunması gerekir. Sonraki işleme amacı, ilk amaçtan farklı ya da ilk amaçla ilgili olabilir. Önemli olan sonraki işleme amacının ilk amaca uygun olmasıdır.

Diğer taraftan, "Gelecekte yapılacak araştırmalar için", "kullanıcı deneyimini geliştirmek için", "pazarlama faaliyetleri için" gibi ifadeler yeter derecede belirli değildir¹². Bununla birlikte, kişisel veri işleminin birden fazla amaç için gerçekleştirilmesi durumunda, eğer söz konusu amaçlar birbiriyle ilgili ise, bu halde her bir alt amacın ayrıca belirtilmesine gerek yoktur¹³. Ayrıca belirtmekte fayda görülmektedir ki, veri sorumluları gerçek işleme amacıyla sadece uzaktan ilgili olan genel işleme amaçlarını da kapsayacak genel ifadeler kullanmaktan kaçınmalıdır¹⁴.

¹⁰ YÜCEDAĞ, s. 54.

¹¹ YÜCEDAĞ, s. 54.

¹² YÜCEDAĞ, s. 53.

¹³ YÜCEDAĞ, s. 53.

¹⁴ YÜCEDAĞ, s. 53.

Kanun koyucu, belirli, açık ve meşru amaçlar için işlenme ilkesinin yanında ayrıca bu meşru amaçla bağlantılı, sınırı ve ölçülü olarak veri işlenmesi zorunluluğunu da hüküm altına almıştır. Bu ilke, aslında kişisel veri işleme faaliyetini düzenlemeye yönelik en önemli yapı taşlarından biri olup, GVKT’de “veri minimizasyonu” olarak da anılmaktadır. Veri minimizasyonu ilkesi ise, veri sorumlusunun gerekenden fazla veri temin etmemesi ve amaçlarına ulaşabilmek için hangi verilerin işlenmesinin şart olduğunu değerlendirmesi; şart olmayan veriler bakımından yani kişisel verileri kullanmadan veya sadece bir kısmını kullanarak hedefine ulaşmasının mümkün olması halinde de öncelikle bu yolu tercih etmesi gerektiği gibi hususları içermektedir¹⁵.

İşlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma ilkesine göre işlenen verilerin belirlenen amaçların gerçekleştirilebilmesine elverişli olması, amacın gerçekleştirilmesiyle ilgili olmayan veya ihtiyaç duyulmayan kişisel verilerin işlenmesinden kaçınılması gerekmektedir¹⁶. Sonradan ortaya çıkması muhtemel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik olarak veri işlenmesi yoluna gidilmemelidir; çünkü muhtemel ihtiyaçlara yönelik kişisel veri işlenmesi, yeni bir veri işleme faaliyeti anlamına gelecektir. Amaç için gerekli olanın dışında kişisel veri işlenmesi, sınırlı tutulma ilkesine aykırılık teşkil edecektir¹⁷. Burada önemli olan, amacı gerçekleştirmeye yönelik yeterli verinin temin edilmesi, bunun dışındaki amaç için gerekli olmayan veri işlemeden kaçınılması olup, mevcutta olmayan ve sonradan gerçekleşmesi düşünülen amaçlarla kişisel veri işlenmemelidir¹⁸. Ölçülülük ilkesi, veri işleme ile gerçekleştirilmesi istenen amaç arasında makul bir dengenin kurulması anlamına gelmekte olup, diğer bir deyişle kişisel veri işlemenin, amacı gerçekleştirecek ölçüde olması demektir¹⁹.

¹⁵ DEVELİOĞLU, Hüseyin Murat, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile Karşılaştırmalı Olarak Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Uyarınca Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 47.

¹⁶ KİŞİSEL VERİLERİ KORUMA KURUMU, *Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi*, KVKK Yayınları, Ankara, 2019, s. 9.

¹⁷ KVKK, s. 9.

¹⁸ KVKK, s. 9.

¹⁹ KVKK, s. 10.

Son olarak, “ilgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilme ilkesi” ise, kişisel verilerin işlenmesinde süre boyutunu düzenlemektedir. Madde gerekçesinde yer alan;

“...veri sorumluları, ilgili mevzuatta verilerin saklanması için öngörülen bir süre varsa bu süreye uyacak; yoksa verileri, ancak işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edebilecektir. Bir verinin daha fazla saklanması için geçerli bir sebep olmaması durumunda, o veri silinecek veya anonim hale getirilecektir. Gelecekte kullanma ihtimalinin varlığına dayanarak veri saklanamayacaktır. Veri sorumlusu, Kanunun 16 ncı maddesi uyarınca Sicile kayıt için başvuru yaparken kişisel verilerin işlendikleri amaç için gerekli olan azami süreyi bildirmek zorundadır.(...)”

ifadesi göz önünde bulundurulduğunda ilkenin kişisel verilerin korunması açısından Kanun’la getirilen pek çok düzenlemeye temas ettiği ve büyük öneme sahip olduğu görülmektedir (TBMM, 2016).

İlgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilme ilkesine göre kişisel verilerin saklanması için veri sorumlusu tarafından belirlenen saklama sürelerinin yanı sıra, veri sorumlusunun tâbi olduğu ilgili mevzuat kapsamında da belirlenmiş saklama süreleri bulunabilir. Buna göre veri sorumluları, kişisel veriler için mevzuatta öngörülmüş bir süre varsa bu süreye riayet edecek, eğer böyle bir süre öngörülmemişse kişisel verileri ancak işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar saklayabilecektir²⁰. Anılan ilkenin GVKT’deki karşılığı ise “sınırlı süre saklanma prensibi”dir. Bu prensip uyarınca da verinin saklanmasına ilişkin mevzuatta bir süre belirlenmiş ise o süreye uyulmalı; mevzuatta herhangi bir sürenin belirlenmemiş olması durumunda ise verilerin ancak amacın gerçekleştirilmesi için yetecek süre kadar muhafaza edilmesi ve bu sürenin sonunda silinmesi veya anonim hale getirilmesi gerekmektedir²¹.

2. Genel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenme Şartları

6698 sayılı Kanunun 5 inci maddesinde genel nitelikli kişisel verilerin işlenme şartları düzenlenmiş olup, 6 ncı maddesinde ise özel nite-

²⁰ KVKK, s. 11.

²¹ DEVELİOĞLU, s. 41.

likli kişisel verilerin işlenme şartları hüküm altına alınmıştır. Diğer bir deyişle, özel nitelikli kişisel veri niteliğinde olmayan genel nitelikli kişisel verilerin hukuka uygun işlenmesi için gerekli olan şartlar 6698 sayılı Kanunun 5 inci maddesinde düzenlenmiştir. Genel nitelikli veriler için işleme şartları; açık rıza, kanunlarda açıkça öngörülme, fiili imkansızlık nedeniyle rızasını açıklayamayacak durumda bulunan veya rızasına hukuki geçerlilik tanınmayan kişinin kendisinin ya da bir başkasının hayatı veya beden bütünlüğünün korunması için zorunlu olması, bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması, veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için zorunlu olması, ilgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş olması, bir hakkın tesisi kullanılması veya korunması için veri işlemenin zorunlu olması, son olarak ise ilgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek kaydıyla veri sorumlusunun meşru menfaatleri için veri işlenmesinin zorunlu olmasıdır. Bu hususta belirtilmesi gereken en önemli noktalardan birisi sayılan bu işleme şartları arasında herhangi bir öncelik ve sonralık ilişkisinin olmamasıdır. Ayrıca bu işleme şartlarından birinin olması (Kanunun temeli olan genel ilkelere de uyum sağlanması şartıyla) kişisel verilerin işlenmesini hukuka uygun hale getirecektir.

Öte yandan, açık rızanın bulunması durumunda diğer veri işleme şartları aranmayacaktır. Zira, diğer kişisel veri işleme şartlarının bulunması halinde açık rıza alınması ilgili kişinin yanıtılması ve yanlış yönlendirilmesi dolayısıyla veri sorumlusu tarafından hakkın kötüye Kanunun 5 inci maddesinde düzenlenmiş olan açık rıza dışında sayılan veri işleme şartlarının mevcudiyetine rağmen açık rıza alınması yoluna başvurulması halinde, ilgili kişilerin rızasını geri alması hiçbir sonuç doğurmamakta ve ilgili kişiler açısından yanıtıcı olmaktadır.

2.1. İlgili Kişinin Açık Rızası

6698 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde açık rıza tanımlanmıştır. Anılan hükme göre belirli bir konuya ilişkin, bilgilendirilmeye dayanan ve özgür iradeyle açıklanan rıza açık rıza olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımla birlikte açık rızanın belirli bir konuya ilişkin olması, bilgilendirilmeye dayanması ve özgür iradeyle

açıklanması unsurlarını içermesi gerektiği görülmektedir. Açık rızanın açıklanması hususunda herhangi bir şekil şartı bulunmamaktadır. Sözlü, yazılı veya elektronik ortam gibi vd. şekillerde açık rıza açıklanabilir.

Açık rızanın unsurlarını tek tek irdelemek bakımından, öncelikle veri işlemek üzere verilen açık rızanın geçerli olması için, açık rızanın öncelikle belirli bir konuya ilişkin ve o konu ile sınırlı olarak verilmesi gerekmektedir. Yani, veri sorumlusu tarafından açık rıza beyanının hangi konuya ilişkin olarak istenildiğinin açıkça ortaya konulması gerekmektedir²². Kişinin sadece konu üzerinde değil, aynı zamanda rızasının sonuçları üzerinde de tam bir bilgi sahibi olması gerekir. Bu sebeple, bilgilendirmenin, veri işleme ile ilgili bütün konularda açık ve anlaşılır bir biçimde gerçekleştirilmesi ve mutlaka verinin işlenmesinden önce yapılması gerekir²³.

Diğer yandan, açık rıza bir irade beyanı olduğu için, kişinin özgür bir şekilde rıza gösterebilmesi için, neye rıza gösterdiğini de bilmesi gerekir²⁴. Diğer bir deyişle, açık rızanın geçerlilik kazanabilmesi için kişinin yaptığı davranışın bilincinde ve kendi kararı olması gerekmektedir²⁵. Cebir, tehdit veya hile ile elde edilmiş bir rıza olmamalıdır²⁶. Bununla birlikte, açık rızanın özgür iradeyle açıklanması gerektiğinden, herhangi bir ürün ve/veya hizmetin sunumu (ya da herhangi bir üründen ve/veya hizmetten yararlandırılması) ilgili kişi tarafından açık rıza verilmesi şartına bağlanmamalı, tarafların eşit konumda olmadığı veya taraflardan birinin diğeri üzerinde etkili olduğu durumlarda rızanın özgür iradeyle verilip verilmediğinin dikkatle değerlendirilmesi gerekmektedir²⁷.

Ayrıca belirtmek gerekir ki açık rızanın geçerli olabilmesi için açık rızanın, veri işleme faaliyetinden önce verilmesi gerekir, veri işlendikten

²² KVKK, s. 5.

²³ KVKK, s. 5.

²⁴ KVKK, s. 5.

²⁵ KVKK, s. 6.

²⁶ ÖZTÜRK, Bahri/ALTINOK ÇALIŞKAN, Elif/SEYHAN, Serkan, Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Teorik ve Pratik Çalışma Kitabı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, s. 61; SAKA, Rıza/ÇAĞLAYAN, Ramazan/KOCA, Mahmut, Avrupa Birliği Hukuku, İdare Hukuku ve Ceza Hukuku Açısından Kişisel Verilerin İmhası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s. 31.

²⁷ KVKK, s. 6.

sonraki rızanın veri işlenmesini hukuka uygun hale getirmeyeceği kabul edilmektedir. Veri işleme faaliyetinden önce geçerli bir şekilde verilen açık rızanın geri alınması halinde bu geri alma ileriye dönük sonuç doğuracaktır, geçmişte verilen açık rıza üzerine yapılan veri işleme faaliyetlerinin hukuka uygunluğunu etkilemeyecektir²⁸.

2.2. Kanunlarda Açıkça Öngörülmesi

Kanunlarda kişisel verilerin işlenmesi hususunda bir yetki verilmiş olması veri işleme şartlarından birinin bulunduğu anlamına gelmektedir. Küzeci²⁹, “açık” ibaresinin olması sebebiyle kanunlarda açık düzenleme olması halinde kişisel verilerin işlenebileceği, aksi halde kanunla verilmiş genel yetkinin kişisel verilerin işleme şartları kapsamında sayılmayacağı görüşündedir. Kanaatimizce, burada kanun koyucunun iradesine bakılması gerekmektedir. Sadece lafzi yorum yapmanın Kanunun ruhuna aykırı olacağı ve lafzi yorum yapılması halinde söz konusu işleme şartının çok sınırlı hallerde uygulanacağı düşünülmektedir. Diğer bir deyişle, kanunlarda kişisel verilerin işlenebileceğine ilişkin açık bir hüküm var ise bu; kanunlarda açıkça öngörülme adıyla veri işlemenin şartını oluşturacaktır. Örneğin, 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu uyarınca Adalet Bakanlığı'nın, kişilerin ceza mahkûmiyetlerine ilişkin verileri işlemesi bu kapsamda ele alınacaktır³⁰.

2.3. Fiili İmkânsızlık Nedeniyle Rızasını Açıklayamayacak Durumda Bulunan Veya Rızasına Hukuki Geçerlilik Tanınmayan Kişinin Kendisinin Ya Da Bir Başkasının Hayatı Veya Beden Bütünlüğünün Korunması İçin Zorunlu Olması

Söz konusu bu şartın gerçekleşmesi için 6698 sayılı Kanunda sayılan iki şartın gerçekleşmesi gerekmekte olup, bu şartlar ise kişinin kendisinin ya da bir başkasının hayatı veya beden bütünlüğünün korunması için kişisel veri işlemenin zorunlu olması ve fiili imkânsızlık nedeniyle rızasını açıklayamayacak durumda bulunan veya rızasına hukuki geçer-

²⁸ EKİN, Beste, Kişisel Verilerin Korunması ve Rekabet Hukuku Boyutuyla Büyük Veri, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul 2021, s. 70-71.

²⁹ KÜZECİ, Elif, Kişisel Verilerin Korunması, Turhan Kitabevi, Ankara, 2019, s. 342.

³⁰ Bkz. ÖZTÜRK/ALTINOK ÇALIŞKAN/SEYHAN, s. 64-65.

lilik tanınmayan bir kişi olmasıdır³¹. Benzer şekilde, GVKT'nin 6 ncı maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde de "İşlemenin ilgili kişinin veya diğer bir gerçek kişinin hayati menfaatlerini korumak için gerekli olması" hali benzer menfaati korumaya yönelik olarak düzenleme olarak görülmektedir³².

2.4. Bir Sözleşmenin Kurulması Veya İfasıyla Doğrudan Doğruya İlgili Olması Kaydıyla, Sözleşmenin Taraflarına Ait Kişisel Verilerin İşlenmesinin Gerekli Olması

6698 sayılı Kanun, burada sözleşmenin kurulması ya da ifasının varlığını aramakta olup, haksız fiil ya da sebepsiz zenginleşmeden doğan borç ilişkileri bu kapsamda değerlendirilemeyecektir³³. Ayrıca, sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması halinde bu şarta dayanılabilecektir. İşlemenin sözleşmenin ifası veya kurulmasında gerekli olması hususunun kabulü için bu amaca hizmet etmesi gerekmekte olup, işleme bu amaçla sınırlı olarak gerçekleştirilmelidir³⁴. Satış sözleşmesi, bankacılık sözleşmeleri buna örnek olarak verilebilir.

2.5. Veri Sorumlusunun Hukuki Yükümlülüğünü Yerine Getirebilmesi İçin Zorunlu Olması

Çeşitli yasal düzenlemelerden kaynaklı olarak veri sorumlularının yükümlülükleri bulunması halinde bu yükümlülükleri yerine getirmesi açısından ilgili kişinin açık rızasının alınması gerekmeyecektir³⁵. Vergi hukuku alanında (vergi denetimi sırasında çalışan ya da müşterilere ait ilgili veriler) ya da sosyal güvenlik mevzuatı kapsamında (sosyal sigorta numarası gibi) kişisel veri işlenmesi örnek olarak verilebilir³⁶. Benzer şekilde, bir sözleşme gereği paranın ödenmesi için alacaklı tarafın hesap numarasının alınması veya bir bankayla kredi sözleşmesi yapılması sıra-

³¹ KÜZECİ, s. 343.

³² DEVELİOĞLU, s. 63-64.

³³ ÇEKİN, s. 66.

³⁴ DEVELİOĞLU, s. 61.

³⁵ ÇEKİN, s. 66.

³⁶ KVKK, s. 65-66.

sında bankanın, o kişiye ait maaş bordrosunu, tapu kayıtlarını, icra borcu olmadığına dair belgeyi edinmesi gibi örnekler verilebilir.

2.6. İlgili Kişinin Kendisi Tarafından Alenileştirilmiş Olması

Bu şartla ilgili kişinin kendisi tarafından kişisel verisinin alenileştirilmesi halinde açık rıza alınmaksızın kişisel verilerin işlenmesinin mümkün olduğu ifade edilmiştir. Burada önemli olan bir husus ise alenileştirme iradesinin olması gerektiğidir. Yani kişisel verinin ait olduğu kişi, bu verisinin aleni olmasını istemelidir. Ayrıca, kişisel verinin amacı dışında kullanılmaması da gerekmektedir. Örneğin, ikinci el araç satışı yapılan internet sitelerinde aracını satmak isteyen ilgili kişinin iletişim bilgilerinin pazarlama amacıyla kullanılması mümkün değildir³⁷. Benzer şekilde, muayenehanesi olan doktorun ad, soyad, telefon numarası, adres gibi verilerinin bulunduğu kartvizitini dağıtması bu kişisel verilerinin her amaç için kullanılabileceği anlamına gelmemektedir. Kartvizitte bulunan telefon numarasının muayene olmak amacıyla işlenebilecek olup pazarlama amacı ile kullanılamayacaktır³⁸. Yine, kurumsal internet sitelerinde, çalışanların iş yeri telefon numaraları ve kurumsal e-posta adreslerinin üçüncü kişilerin erişimine açık şekilde paylaşılması halinde de alenileştirmeden söz edilebilir.

2.7. Bir Hakkın Tesisi, Kullanılması Veya Korunması İçin Veri İşlemenin Zorunlu Olması

Kanunda bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için zorunlu olması halinde ilgili kişinin kişisel verilerinin işlenmesinin mümkün olduğu düzenlenmiştir. Burada hakkın tesisi, kullanılması ve korunmasının sınırlarının belirlenmesi gerekmektedir³⁹. Ayrıca veri işlemenin zorunlu olması halinin de sağlanıp sağlanmadığının her somut olayda araştırılması gerekecektir.

³⁷ EKİN, s. 77.

³⁸ DÜLGER, s. 217-218.

³⁹ KÜZECİ, s. 346.

2.8. İlgili Kişinin Temel Hak Ve Özgürlüklerine Zarar Vermemek Kaydıyla, Veri Sorumlusunun Meşru Menfaatleri İçin Veri İşlenmesinin Zorunlu Olması

6698 sayılı Kanun, veri sorumlusunun meşru menfaati için kişisel veri işlemek zorunda olduğu durumlarda ilgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek şartıyla kişisel veri işlenebileceğini düzenlemiştir. Burada üzerinde durulması gereken hususlardan bir tanesi, meşru menfaat kavramının nasıl yorumlanması gerektiğidir. Meşru menfaatin çok geniş yorumlanarak ilgili kişinin, kişisel verilerin korunması hakkını zarara uğratabileceğinden endişe edilmektedir⁴⁰. Bu kapsamda kişisel verilerin korunması hukukunun, veri sorumlusu ve ilgili kişi arasındaki ilişkiyi dengelemeye yönelik olduğu ve veri işleme süreçlerinde korumasız olan bireyin hukuken korunmasının amaçlandığı dikkate alınarak meşru menfaat kavramının yorumlanması gerekmektedir⁴¹.

Kurum tarafından yayınlanan Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberinde, veri sorumlusunun meşru menfaatinin gerçekleştirilecek olan işleme sonucunda elde edeceği çıkara ve faydaya yönelik olduğu; veri sorumlusunun elde edeceği faydanın meşru, ilgili kişinin temel hak ve özgürlüğü ile yarışabilecek yeterli düzeyde etkin, belirli ve halihazırda mevcut olan bir menfaatine ilişkin olması gerektiği; veri sorumlusunun gerçekleştirdiği güncel aktivitelerle ilişkili ve ona yakın gelecekte fayda sağlayacak bir işlem olması gerektiği belirtilmiştir⁴².

Bir diğer önemli husus menfaat dengesidir. Bu noktada veri sorumlusunun menfaati ile işleme faaliyetinin ilgili kişinin temel hak ve özgürlükleri üzerinde oluşturacağı etkinin değerlendirilmesi sonucunda; kişisel veri işleme faaliyetinin ilgili kişinin temel hak ve özgürlükleri üzerinde yarattığı olumsuz etkinin veri sorumlusunun menfaati kapsamında elde edeceği çıkar ve faydanın daha az önemli olması gerekmektedir.

⁴⁰ DÜLGER, s. 218.

⁴¹ KÜZECİ, s. 347.

⁴² KVKK, s. 78.

tedir⁴³. Yani ilgili kişinin menfaatinin daha ağır bastığı halde kişisel verilerin bu şarta dayalı olarak işlenmesi mümkün değildir⁴⁴.

Kurum tarafından yayınlanan Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberinde de “...*madde kapsamında belirtilen veri sorumlusunun menfaati ile ilgili kişinin temel hak ve özgürlükleri arasında makul bir denge sağlanmasını gerektirmektedir.*” şeklinde menfaat dengesinin sağlanması gerektiği hususu ve veri sorumlusunun meşru menfaati, ilgili kişinin temel hak ve özgürlükleri üzerinde kişisel verinin işlenmesinin yaratacağı etki ile duruma ve olayın mahiyetine göre farklılık gösterecek olan dengelerin (üstün gelen menfaatin ve hakkın değerlendirilmesi) değerlendirilmesi gereken konular olduğu; ayrıca meşru menfaat şartının maddede yer alan diğer haller uygulanmadığı takdirde veri işlenmesi bakımından başvurulacak son çare olmadığı ve her şeyi kapsamına dâhil edebilecek ve tüm kişisel verilerin işlenmesine ilişkin faaliyetleri kanuni hale getirecek bir düzenleme olmadığı belirtilmiştir⁴⁵.

Öte yandan Çekin, sözleşmeye taraf olmayan ya da sözleşme çerçevesinde kendisine ifade bulunulmayan kişilerin verilerinin işlenmesi hususunda üçüncü kişinin rızasının bulunmaması halinde dayanak olacak tek hükmün “ilgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek kaydıyla, veri sorumlusunun meşru menfaatleri için veri işlenmesinin zorunlu olması hali olduğu”; zira “bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla, sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması” halinde açıkça sözleşme taraflarına ait kişisel verilerden bahsedildiği dolayısıyla bu veri işleme şartının bu halde dayanak hüküm olarak kabul edilemeyeceği görüşündedir⁴⁶.

3. Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenme Şartları

Kanun, özel nitelikli kişisel verilere özel bir önem atfetmekte ve bu verilerle ilgili farklı bir düzenleme getirmektedir. Bu tür veriler, 6698 sayılı Kanunun gerekçesinde “hassas veri” olarak da anılmaktadır. Özel

⁴³ DÜLGER, s. 219.

⁴⁴ ÇEKİN, s. 73.

⁴⁵ KVKK, s. 79.

⁴⁶ ÇEKİN, s. 74.

nitelikli kişisel veriler, öğrenilmesi halinde ilgili kişi hakkında ayrımcılık yapılmasına veya mağduriyete neden olabilecek nitelikteki verilerdir. Bu nedenle diğer kişisel verilere göre çok daha sıkı şekilde korunmaları gerekmektedir. Kanun, özel nitelikli kişisel veriler arasında da bir ayırım yapmıştır. Buna göre sağlık ve cinsel hayata ilişkin kişisel veriler ile bunlar dışındaki özel nitelikli kişisel verilerin, açık rıza olmaksızın işlenebileceği halleri farklı düzenlemiştir. Belirtmek gerekir ki; bütün temel hak ve özgürlüklerde olduğu gibi, özel nitelikli kişisel verilere ilişkin koruma mutlak değildir, sınırlanabilir. Bu sınırlamanın Anayasanın 13. maddesinde belirtilen esaslara uygun olarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Özel nitelikli kişisel verilerin işlenebilmesi için ilk imkân, ilgili kişilerin açık rızasının olmasıdır. 6698 sayılı Kanunun 6 ncı maddenin ikinci fıkrası, “Özel nitelikli kişisel verilerin, ilgilinin açık rızası olmaksızın işlenmesi yasaktır.” hükmünü amirdir. Görüldüğü üzere; özel nitelikli kişisel verilerin işlenebilmesi için asıl kural “açık rıza” olmakla birlikte, maddenin üçüncü fıkrasında açık rıza gerektirmeden özel nitelikli kişisel veri işleme faaliyetinin gerçekleştirilebileceği haller ayrıca düzenleme altına alınmıştır. Bahsedilen fıkrada ise, özel nitelikli kişisel verilerden olan “sağlığa ve cinsel hayata ilişkin veriler” daha da spesifik bir kısıtlamaya tabii tutularak gerek bu verilerin işlenebilecekleri konu bakımından gerekse bu verileri işleyebilecek kişiler bakımından daha da sınırlandırılmıştır.

Sağlık ve cinsel hayata ilişkin kişisel verilerin dışındaki özel nitelikli kişisel veriler, “kanunlarda öngörülen” hallerde ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın işlenebilmektedir. Bu noktada belirtmek gerekir ki, genel nitelikli kişisel veriler için Kanunun 5 inci maddesinde “kanunlarda açıkça öngörülme” işleme şartından bahsedilmişken, daha fazla korumaya tabii tutulan ve tabiri caizse daha tehlikeli bir kategoriye oluşturan özel nitelikli kişisel veriler için neden “kanunlarda açıkça öngörülme” değil de “kanunlarda öngörülme” şartının yeterli görüldüğü ise açıklanmaya muhtaç bir husustur. Özel nitelikli kişisel veri işleme faaliyetinin kanunlarda öngörülme işleme şartına dayanılarak yapılması halinde, mevzuat taraması dikkatli yapılmalı ve veri işleme faaliyetine cevaz veren hükümler özenli bir şekilde irdelenmelidir.

Sağlık ve cinsel hayata ilişkin kişisel veriler ise; ancak kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbî teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetleri ile finansmanının planlanması ve yönetimi amacıyla işlenebilmektedir. Kanununun 6 ncı maddesinin üçüncü fıkrasında açıkça ve sınırlı olarak sayılan bu haller arttırılmamaktadır. Sağlık verileri yahut cinsel hayata ilişkin veriler, ancak bahsedilen bu hallerden birinin veya birkaçının varlığı halinde işleme faaliyetinin konusunu teşkil edebileceklerdir. Bununla birlikte, bu hallerden birinin veya birkaçının varlığı da sağlığa ve cinsel hayata ilişkin kişisel verilerin işlenmesi için kafi değildir. Zira; ilgili hüküm kümülatif bir şart getirmiş ve bu hallerin varlığının yanı sıra, ancak sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişilerin yahut yetkili kurum ve kuruluşların bahse konu veri işleme faaliyetini gerçekleştirebileceğini açıkça düzenleme altına almıştır. Şöyle ki, bir hastaneye gittiğimizde hastalığımıza ilişkin tedavinin gerçekleştirilmesi amacıyla ilgili branşın doktorunun bizim sağlık verimizi işlemesi mümkündür. Çünkü, hekimler sır saklama yükümlülüğü altında olan bir meslek grubunun üyeleridir ve teşhis/tedavi hizmetleri amacıyla sağlık verisinin işlenebilmesi Kanun hükmü uyarınca mümkündür. Ancak, apartman yöneticimizin “kamu sağlığının korunması” için binada oturanların bulaşıcı hastalıklarının olup olmadığını teyit maksatlı kişisel sağlık verilerimizi işlemesi mümkün değildir. Zira, bu örnekte hükümde bahsedilen kümülatif şart sağlanmamaktadır.

1923 yılında Winslow kamu sağlığını;

“Organize edilmiş toplumsal çalışmalar sonunda çevre sağlık koşullarını düzelterek, bireylere sağlık bilgisi vererek, bulaşıcı hastalıkları önleyerek, hastalıkların erken tanı ve koruyucu tedavisini sağlayacak sağlık örgütleri kurarak, toplumsal çalışmaları her bireyin sağlığını sürdürecektir bir yaşam düzeyini sağlayacak biçimde geliştirerek hastalıklardan korunmayı, yaşamın uzatılmasını, beden ve ruh sağlığıyla çalışma gücünün arttırılmasını sağlayan bir bilim ve sanattır.”

şeklinde tanımlamıştır⁴⁷. Anayasamızın 56 ncı maddesi;

⁴⁷ TÜRK TABİPLER BİRLİĞİ, Prof. Dr. Nusret Fişek'in Kitaplaşmamış Yazıları – I Sağlık Yönetimi, Koruyucu Ve Tedavi Edici Hekimlik Hizmetlerinin Planlanmasında Örgütlenme Modelleri, https://www.ttb.org.tr/n_fisek/kitap_1/10.html, E.T. 27.03.2021.

“Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir. Devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler. Devlet, bu görevini kamu ve özel kesimlerdeki sağlık ve sosyal kurumlarından yararlanarak, onları denetleyerek yerine getirir. Sağlık hizmetlerinin yaygın bir şekilde yerine getirilmesi için kanunla genel sağlık sigortası kurulabilir.”

hükmünü haizdir. Dolayısıyla, kamu sağlığının korunması aslında Devlete Anayasa tarafından yüklenmiş bir ödev olup; 6698 sayılı Kanun da bu ödevle paralel olarak kamu sağlığının korunması amacıyla, sağlığa yahut cinsel hayata ilişkin verilerin işlenebileceğini hükme bağlamıştır.

Koruyucu hekimlik, birey düzeyinden ziyade toplum düzeyinde bir yaklaşımdır ve klinik hekimliğe ihtiyaç olacak evreye gelmeden, yani daha risk düzeyindeyken hastalıkların önlenmesini içerir⁴⁸. Tıbbi teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi; hastalığın başlangıcından sonraki süreçlerde söz konusu olan aşamalardır. Sağlık hizmetleri ile finansmanının planlanması ve yönetimi ise; sağlık sektöründeki tüm bu süreçleri kapsayan bir aşama olarak karşımıza çıkmaktadır. Genel anlamda sağlık finansmanı; sağlık sektöründeki finansman kaynaklarının harekete geçirilerek sağlık hizmetleri kaynaklarının hizmet sunucusu, hastalar ve finansal koruma sağlayan üçüncü taraf ödeyiciler arasındaki akışıdır⁴⁹.

Sır saklama yükümlülüğü ise; hekimler, avukatlar, işçiler gibi belirli meslek mensuplarının sırf yaptıkları iş dolayısıyla edindikleri bilgileri açıklamama yükümlülüğünü haiz olmaları anlamına gelmekte olup; bu yükümlülük çoğu zaman gerçekleştirilen işin doğasının bir gereğidir.

⁴⁸ BASAN, Nuri Mehmet/BİLİR, Nazmi, “Koruyucu Sağlık Hizmetlerinde Önleme Çelişkisi ve Nedenleri”, TAF Preventive Medicine Bulletin, C. 15, S. 1, Y. 2016, 44.

⁴⁹ YAŞAR, Gülbiye, Sağlık Finansmanı ve Türkiye İçin Sağlık Finansman Model Önerisi, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007, s. 4.

Yetkili kurum ve kuruluşlar ise, işin niteliğine göre yasal olarak yetkilendirilmiş yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tüm bu açıklamalar doğrultusunda görülmektedir ki; özellikle sağlık verileri ve cinsel hayata ilişkin verilerin işlenmesi bakımından kanun koyucu oldukça titiz davranmış ve ancak sıkı şartlar altında buna izin vermiştir. Lakin, sağlık ve cinsel hayata ilişkin kişisel veriler dışında kalan özel nitelikli kişisel veriler için maalesef ki aynı özen gösterilmemiş ve işleme şartı olarak açık rızanın haricinde yalnızca “*kanunlarda öngörülme*” kriteri aranmıştır. Özel nitelikli kişisel verilere ilişkin düzenlemeler içeren 6 ncı maddenin son fıkrasında ise; Kişisel Verileri Koruma Kurulu tarafından belirlenecek olan yeterli önlemlerin alınması şartı getirilmiş olup; bu önlemler Kurulun 31/01/2018 tarihli 2018/10 sayılı kararı ile belirlenmiştir.

SONUÇ

Bu çalışma kapsamında, 6698 sayılı Kanunun özü olarak da nitelendirilebilecek Kanunun 4 üncü maddesinde düzenlenen genel ilkelere yer verilmiş olup, GVKT’de yer alan benzer nitelikli hükümler ile genel ilkeler birlikte değerlendirilmiştir.

Çalışmanın devamında ise Kanunun 5 inci maddesinde yer verilen kişisel verilerin işleme şartlarına yer verilmiştir ve özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesine ilişkin şartların içeriğindeki farklılıklar vurgulanmaya çalışılmıştır. Bu anlamda, gerek kişisel verilerin gerek özel nitelikli kişisel verilerin işleme şartlarına ilişkin detaylar verilmeye çalışılmıştır.

KAYNAKLAR

- BASAN, N. M., BİLİR, N. (2016), Koruyucu Sağlık Hizmetlerinde Önleme Çelişkisi ve Nedenleri, TAF Preventive Medicine Bulletin, 15(1), 44-50
- ÇEKİN, M. S. (2019), Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık
- DEVELİOĞLU, H. M. (2017), 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile Karşılaştırmalı Olarak Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü uyarınca Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık
- DÜLGER, V. M. (2019). Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, İstanbul: Hukuk Akademisi
- EKİN, B., Kişisel Verilerin Korunması ve Rekabet Hukuku Boyutuyla Büyük Veri, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul 2021.
- KİŞİSEL VERİLERİ KORUMA KURUMU. (2018), Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi, Ankara: KVKK Yayınları
- KİŞİSEL VERİLERİ KORUMA KURUMU. (t.y.), Açık Rıza, Ankara: KVKK Yayınları
- KİŞİSEL VERİLERİ KORUMA KURUMU. (t.y.), Kişisel Verilerin İşlenmesine İlişkin Temel İlkeler, Ankara: KVKK Yayınları
- KÜZECİ, E. (2019), Kişisel Verilerin Korunması, Ankara: Turhan Kitabevi
- ÖZDEMİR, H., "Türkiye'de Kişisel Verilerin Korunması", in: Kişisel Verilerin Korunması Alanında Yeni Gelişmeler Sempozyumu, (5 Aralık 2019), Ed.: Hüseyin Özcan/Mehmet Başar/H. Derya Ormanoğlu/Ferhat Kayış, Adalet Yayınevi, Ankara 2021.
- ÖZTÜRK, B./ALTINOK ÇALIŞKAN, E./SEYHAN, S., Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Teorik ve Pratik Çalışma Kitabı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.

SAKA, R./ÇAĞLAYAN, R./KOCA, M., Avrupa Birliği Hukuku, İdare Hukuku ve Ceza Hukuku Açısından Kişisel Verilerin İmhası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.

TÜRK TABİPLER BİRLİĞİ. (t.y.), Prof. Dr. Nusret Fişek'in Kitaplaşmamış Yazıları – I Sağlık Yönetimi, Koruyucu Ve Tedavi Edici Hekimlik Hizmetlerinin Planlanmasında Örgütlenme Modelleri, 27 Mart 2021 tarihinde https://www.ttb.org.tr/n_fisek/kitap_1/10.html adresinden alındı.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ (2016), Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Tasarısı (1/541) ve Adalet Komisyonu Raporu, 28 Mart 2021 tarihinde <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss117.pdf> adresinden alındı.

YAŞAR, G. B. (2007). Sağlıkın Finansmanı ve Türkiye İçin Sağlık Finansman Model Önerisi. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

YÜCEDAĞ, N. (2019). Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Genel İlkeler, Kişisel Verileri Koruma Dergisi 1(1), s. 47 - 63.